

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST:

jde o souhrn práv a povinností obou rodičů zjm. při

- **péči o dítě a jeho ochranu**, která zahrnuje zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.
- **zastupování dítěte** - dítě má způsobilost k právním úkonům, které jsou přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti vzhledem k věku; v případech, kdy dítě tuto způsobilost nemá, zastupují ho rodiče, kteří jsou jeho zákonnými zástupci. Nedohodnou-li se rodiče, který z nich dítě při právním jednání zastoupí, rozhodne soud na návrh rodiče, který z rodičů bude za dítě právně jednat a jakým způsobem. Rodiče jako zákonní zástupci mohou pro vyřízení záležitosti dítěte, nejedná-li se o záležitost osobního stavu, uzavřít smlouvu o zastoupení osobou s odbornými znalostmi, popřípadě i jinou vhodnou osobou. (zastoupení dítěte §892 - §894 NOZ)
- **péči o jmění dítěte** – rodiče mají povinnost a právo pečovat o jmění dítěte a spravovat ho jako řádní hospodáři.; příjmy z majetku dítěte lze využít pro jeho vlastní výživu (tím však nezaniká zákonná vyživovací povinnost ze strany rodičů) nebo přiměřeně pro potřeby rodiny. (správa jmění §896 -§905 NOZ)
- **udržování osobního styku s dítětem.** (§887 NOZ)
- **zajišťování jeho výchovy a vzdělání.**
- **určení místa jeho bydliště.**

Rodičovskou odpovědnost vykonávají oba rodiče, a to ve vzájemné shodě a v souladu se zájmy dítěte. (§ 875 a 876 NOZ) Náleží jim oběma stejně, manželství rodičů není podmínkou.

Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Mají být svým dětem všestranně příkladem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině. (§865 a §884 NOZ)

Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a zaniká nabytím jeho zletilosti (§856 NOZ), resp. jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit pouze soudní rozhodnutí.

Rodiče mají právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, ale i práv jiných osob a veřejného pořádku (dítě je povinno se těmto opatřením podřídit). Výchovné prostředky lze použít pouze v míře a podobě, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte, ani jeho rozvoj, a nedotýkají se lidské důstojnosti nezletilého dítěte.

Před rozhodnutím, které se **dotýká zájmu dítěte**, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit; to neplatí, není-li dítě schopno sdělení náležitě přijmout nebo není schopno vytvořit si vlastní názor nebo není schopno tento názor rodičům sdělit. **Názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.** (§875 NOZ)

Nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, **rozhodne soud** na návrh rodiče, to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče. **Za významnou záležitost** se považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění. (§877 NOZ)

Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže. (§888 NOZ)

Rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se musejí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje. Brání-li rodič, který má dítě v péči, bezdůvodně trvale či opakovaně druhému rodiči ve styku s dítětem, je takové chování důvodem pro nové rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči. (§889 NOZ)

Rodiče jsou povinni si vzájemně sdělit vše podstatné, co se týká dítěte a jeho zájmu. (§889 NOZ)

Oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, **mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte.** (Úmluva o právech dítěte, č. 18, odst. 1)

Při výkonu svých práv a povinností mají rodiče **právo požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany dětí** (pozn. dále v textu OSPOD) (§9 SPOD)

V případě zájmu nezl. dítěte mají **rodiče povinnost spolupracovat s OSPOD, předložit na vyžádání listiny, další doklady, poskytnout nezbytné informace potřebné pro výkon SPOD, umožnit pracovníkům OSPOD návštěvu v bydlišti dítěte nebo jiném prostředí, kde žije, a dostavovat se na výzvu k jednání s OSPOD.**

ZÁSADY DO RODIČOVSKÉ ZODPOVĚDNOSTI – OPATŘENÍ VE VÝCHOVĚ:

- 1) Výchovná opatření (§13 SPOD) - mohou být dítěti, rodiči či jiné osobě odpovědné za výchovu uložena **obecním úřadem s rozšířenou působností** nebo **soudem** → a) **napomenutí**, b) **stanovení dohledu nad dítětem**, c) **uložení omezení**, nebo d) **uložení povinnosti využít odborné poradenské pomoci**, nebo **povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin, nebo terapie.****

Uložení povinnosti rodičům využít pomoc odborného poradenského zařízení (§12 SPOD):

- pokud rodiče dítěti nezajistili odbornou pomoc, ačkoliv ji dítě nezbytně potřebuje a úřad takovou pomoc předtím doporučil
- pokud rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem
- rodiče nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní péče nebo nedbali na doporučení spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem

- 2) Dočasné odejmutí dítěte z péče rodičů (§13a SPOD):**

- vyžaduje-li to zájem dítěte a ostatní učiněná opatření, nevedla k nápravě, může **soud** nařídit dítěti **tříměsíční pobyt ve vhodném zařízení** → **středisko výchovné péče (SVP), zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP), zařízení poskytovatele zdravotních služeb** (vyžaduje-li to zdravotní stav dítěte), **domov pro osoby se zdravotním postižením**

- 3) Zásahy do rodičovské zodpovědnosti (§ 869 - § 874 NOZ):**

Vyžaduje-li to zájem dítěte, může **soud** rozhodnout o:

- **pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti**
- **omezení rodičovské zodpovědnosti nebo jejího výkonu**
- **zbavení rodičovské zodpovědnosti**
- **svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, ústavní výchovy nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc**
- pokud to vyžaduje zájem dítěte, jehož výchova je vážně ohrožena nebo narušena

POZASTAVENÍM, OMEZENÍM ANI ZBAVENÍM RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI NEZANIKÁ VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČE VŮČI DÍTĚTI!! (§ 874 NOZ)

PRÁVA A POVINNOSTI OSPOD:

- je povinen poskytnout ohroženému dítěti odpovídající pomoc (§9 SPOD)
- je povinen sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a činit opatření k jejich omezení (§10 odst. 3 SPOD)
- je povinen na žádost rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu poskytnout jim v rozsahu své působnosti pomoc při výkonu jejich rodičovské odpovědnosti (§11 odst. 1 SPOD)
- je povinen poskytnout pomoc rodičům po umístění jejich dítěte do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (pomoc při uspořádání rodinných poměrů tak, aby umožnily návrat dítěte do rodiny) (§12 odst. 2 SPOD)
- je oprávněn uložit rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení nebo uložit výchovné opatření (§12 odst. 1 a §13 odst. 1 SPOD)
- je oprávněn podávat soudu návrhy a podněty k opatřením týkajícím se výchovy dětí a péče o ně (§14 a §16 SPOD)
- je oprávněn navštěvovat dítě a rodinu (ve které žije) v obydlí a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve školském zařízení, zdravotnickém zařízení, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jak se dítě chová (§52 odst. 1 SPOD)
- zaměstnanci OSPOD jsou oprávněni pořizovat obrázkové snímky a obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž žije (§52 odst. 2 SPOD)
- je oprávněn požadovat sdělení informací potřebných k výkonu sociálně-právní ochrany od státních orgánů, zaměstnavatelů, právnických osob (zejména školská zařízení), od fyzických a pověřených osob a poskytovatelů sociálních nebo zdravotnických služeb (§53 odst. 1 SPOD)
- je oprávněn požadovat po rodičích nebo jiných osobách odpovědných za výchovu jejich povinnost spolupracovat s OSPOD při ochraně zájmů a práv dítěte, předložit na vyžádání listiny a další doklady a poskytnout nezbytné informace potřebné pro výkon sociálně-právní ochrany, umožnit zaměstnanci OSPOD návštěvu v obydlí nebo jiném prostředí, kde dítě žije, dostavovat se na výzvu k jednání s OSPOD (§52 odst. 2 SPOD)
- je oprávněn vést evidenci dětí, jimž je poskytována sociálně-právní ochrana – k těmto dětem vede spisovou dokumentaci (§54 a §55 SPOD)
- je oprávněn zpracovávat vyžádané osobní údaje v rozsahu potřebném pro zajištění sociálně-právní ochrany, a to i takové, které jsou zvláštním předpisem (*zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů*) označeny jako citlivé (§57 odst. 3 SPOD)
- je oprávněn rozhodnout o zamítnutí písemné žádosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte o nahlédnutí do vedené spisové dokumentace, pokud by to bylo v rozporu se zájmy dítěte (§55 odst. 6 písm. b) SPOD)
- zaměstnanci OSPOD jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při výkonu sociálně právní ochrany seznámili (výjimkou je výše uvedená povinnost poskytovat údaje potřebné soudu, orgánům činným v trestním řízení aj.) (§57 odst. 1 SPOD)

Ze zákona č. 359/1999 Sb. dále vyplývá:

- **Každý** je oprávněn upozornit rodiče na závadné chování jejich dětí. (§7 odst. 1 SPOD)
- **Každý** je oprávněn upozornit OSPOD na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti; OSPOD je povinen zachovat anonymitu oznamovatele. (§7 odst. 2 a §57 odst. 1 SPOD)